

Fjärdingar och byar i Stora Tuna

Av Jon Pallin, Borlänge

När man forskar i socknar som man själv inte är så hemmastadd i, kan det vara svårt att rätt tyda alla by- och gårdsnamn. Ofta finns det en förteckning i kyrkböckerna, oftast alfabetiskt ordnad, medan byarna är förda geografiskt i husförhörslängderna. Ibland, vilket delvis är fallet i Stora Tuna, är kyrkböckerna dessutom förda fjärdingsvis. I Stora Tuna, vilken tidvis varit en av Sveriges största landsortsförsamlingar, förekommer även några bynamn och snarlika namn i flera fjärdingar, vilket lätt kan skapa förvirring. Dessa kan då åtskiljas antingen genom att man skriver vilken fjärding byn ligger i, eller efter namnet lägger till beteckningen "ovan bro" eller "utom bro". Detta är en urgammal uppdelning av Stora Tuna socken i två delar, Ovanbrodelen och Utombrodelen, vilket förr fungerade som en viktig gräns för de människor som bodde i respektive del. Beteckningen härrör från vilken sida om Tunaån man bodde på; norr om Tunaån låg Ovanbrodelen och söder om Tunaån således Utombrodelen. Bro är namnet på byn som ligger precis vid den gamla landsvägsbron över Tunaån, strax norr om Stora Tuna kyrka.

Så här skriver Sahlstedt, prost och kyrkoherde i Stora Tuna 1725-1752, angående socknens avdelning: "Then är then, som hela socknen i twenne wida bekanta halfdelar söndrar; theraf then ena Vthom- och then andra Ofwan-Bron kallad warder. Bruket af thenna delningen har varit longliga, om icke i alla, och jemwel the aldraelsta tider. Men grunden til sama delnings benemnande är tagen af belägenheten, then enas vtom och then andras ofwan then Tuna-Bro, som ligger öfwer then til Elfwen nedstrykande större Tuna-ån; öfwer hwilken jemwel stora Lands- och stråk-wägen från Westmannaland, Hedmora, Säter, Öster- och Wästerbergslagen och annorstädes ifrå löper til Gagnäf och thet öfra både Wester- och Öster-Dahllaget, så ock til Falu-Kopparberg och Höfdinga-säte. Hetande then delen Vtom-Bron, som wetter åt Söder och the rett nu nemnda Westmannalands samt Bergslags-orter, thet åter ofwan, som strecker til Norden och thet berörda öfra Dahllaget." (Sahlstedt, Magnus Abraham: "Stora Tuna i Dahlom och Bergom Minnes-Döme", p.60-61 i nytrycket, Stockholm 1743, nytryck Falun 1955).

För att underlätta förståelsen av Stora Tuna för de forskare som inte har Stora Tunas alla byar och fjärdingar i huvudet, presenteras här en geografisk sammanställning, gjord av Oscar Hanspers. Visserligen gör SVARs sockenkataloger att man numera inte behöver veta var byarna ligger för att snabbt hitta i källorna, men litet geografikunskaper kan väl aldrig skada och forskar man i många socknar, blir det ganska mycket pengar för alla sockenkataloger. Denna sammanställning visar också att det är viktigt att vara noggrann och inte ge upp i första taget, eftersom en person som anges vara från en by kanske kommer från en annan by med samma eller ett snarlikt namn. Håll till godo:

Stora Tuna församlings fjärdingar och byar i den ordning de merendels förekommer i filmbanden

(Numera använder ju de flesta mikrofiche, vilka dock är kopierade från filmbanden.).

Skärsjö fjärding (Utom Bro)

Knutshyttan
Hjärpbo (utom bro)
Sörbo
Skärsjö
Hovgården
Västansjö
Hansgårdarna
Nisstägt
Långsjö
Övre Svärdsjö
Yttre Svärdsjö
Holm

Hesse fjärding (Utom Bro)

Holmtjärn
Myggsjön
Koppslahyttan
Halvarsgårdar
Sör Sellnäs
Norr Sellnäs
Fagerbacken
Ängarna
Grevbo
Tolsbo
Strandbro
Sörbro (utom bro)
Forsbacka
Sör Hesse Hedgårdarna
Sör Hesse Jälkeråker
Sör Hesse Backen
Sör Hesse
Norr Hesse
Vatthammar
Buskåker
Hede
Sveden (utom bro)
Berg
Sör Romme
Norr Romme
Prostgården
Gropens komministergård
Hospitalet
Skolgården
Klockargården

Brobygge fjärding (Ovan Bro)

Tuna Hästberg
Smälla

Tjärnbygge fjärding (Ovan Bro)

Hångsarvet
Kölnäs
Skräddarbacken
Västanäng
Matsknutsgårdar (Norrbodarna)
Nygårdarna (Norrbodarna)
Jakobsgårdarna (Norrbodarna)
Tjärna
Nordanbäck
Nordanåker
Yttermora
Forsa
Mjälga
Hushagen
Borlänge
Övre Åkre
Yttre Åkre
Moråker
Gylle

Skomsarby fjärding (Ovan Bro)

Övre Medväga
Yttre Medväga
Övre Hönsarvet
Yttre Hönsarvet
Domnarvet
Barkargärde
Islingby
Kälmarvet
Söpnarby
Nyckelby
Alsbäck
Dalsjö
Igeltjärna
Kråktorps
Sveden (ovan bro)
Tägt (Skomsarby fj.)
Ovandal
Övre Utendal
Yttre Utendal
Fjäkelmyra
Kårby
Åby
Övre Skomsarby
Yttre Skomsarby

Amsbergs

Idkerberget
Hinsbo
Murbo
Näset
Yttre Baggbo
Övre Baggbo
Tviksta
Gyllkya
Bäck
Floda
Bältarbo
Lerbäcken
Storsveden
Gallsbo
Spraxkya
Vallsta
Hemberg
Frostbo
Tägt (Brobygge)
Lindan
Underberget
Hälsarvet
Backgården
Jonsarvet
Gylltägt
Baggarvet
Dumgården
Lisselåker
Hjarpbo
Sörbo (ovan bro)
Alderbäcken
Västanå
Övre Trönö
Nedre Trönö
Rågåker
Västanväg
Åselby
Hytting
Årby
Fagersta
Österby
Gruvkarlby
Bro
Fornby

kapellförsamling:

Tjärnbygge fjärding (Ovan Bro)

Båtsta
Motvallen
Busselbo
Repbäcken
Lennheden

Amsbergs fjärding (Ovan Bro)

Gimsbärke
Duvnäs
Koppslagården
Solbacken
Norr Amsberg
Tälnbäcken
Ångesgårdarna
Björkan
Vallmora
Brusbro
Brusala
Bomsarvet
Blecktorp
Övre Girbergärde
Yttre Girbergärde
Övermora
Sör Amsberg
Färjenäs

